MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tas-26 ta' Marzu, 2013

Rikors Numru. 19/2009

Anthony **BUĠEJA**

vs

L-AVUKAT ĠENERALI, u r-Reġistratur tal-Qrati Kriminali u Tribunali Kriminali

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors imressaq fis-6 ta' April, 2009, li bih u għar-raġunijiet hemm dettaljatament imfissra, r-rikorrent talab li l-Qorti (a) ssib li l-għażla tal-intimat Avukat Ġenerali li taddebitalu l-parti ta' awtur tal-qtil volontarju ta' Albert Brian Rosso m'hijiex mibnija fuq konsiderazzjonijiet legali, u għaldaqstant saret bi ksur tal-jeddijiet fundamentali

tiegħu; (b) issib li dan il-ksur seħħ ukoll jekk kemm-il darba l-imsemmija għażla tal-intimat Avukat Ġenerali kienet mibnija fuq “mera opinjoni” tiegħu; (ċ) issib li d-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti Kriminali fis-16 ta’ Marzu, 2009, li biha laqgħet talba tal-intimat Avukat Ġenerali li l-ġuri ta’ Piero di Bartolo jinstema’ qabel tiegħu jikser ukoll il-jeddijiet fundamentali tiegħu; (d) tordna lill-intimat Avukat Ġenerali li jirrimedja għal tali ksur billi jitlob tiswija fl-atti fis-sens li hu ma jibqax jissemma bħala l-awtur tal-qtil; (e) tordna lill-intimat Reġistratur tal-Qrati Kriminali u Tribunali Kriminali li jqiegħed is-smigħ tal-ġuri tiegħu b’mod li jinstema’ u jinqata’ qabel dak ta’ Piero di Bartolo; (f) issib li d-degriet mogħti mill-Qorti Kriminali fit-2 ta’ April, 2009 ma tahx l-opportunita’ ta’ smigħ xieraq fi proċeduri li jolqtuh mill-qrib u li huwa kellu interess li jieħu sehem fihom; (ġ) issib li d-degriet mogħti mill-Qorti Kriminali fit-2 ta’ April, 2009, ħalaqlu preġudizzju proċedurali kbir għall-jedd tiegħu ta’ smigħ xieraq billi wassal għat-tħaddim ta’ regoli differenti dwar it-tressiq tal-provi minn dak li kien irieġi l-provi fl-istadji ta’ qabel l-imsemmi degriet b’mod li d-degriet ġab miegħu inugwaljanza serja li l-Qorti Kriminali ma tistax tirranġa għaliex hija marbuta b’regoli ta’ proċedura differenti minn dawk li kienu jgħoddu fi stadji ta’ qabel tal-proċess meta ma kinitx għadha saret il-firda tal-proċeduri bejnu u di Bartolo; (ħ) issib li, bid-degriet tagħha tat-2 ta’ April, 2009, il-Qorti Kriminali ipparteċipat f’deċiżjoni dwar l-għamla ta’ akkuża li huwa jrid iwieġeb għaliha meta quddiem dik l-istess Qorti hu għandu jitqies bħala innoċenti bla ma l-Qorti tipparteċipa fl-għażla ta’ reat li kull akkużat irid iwieġeb għalih quddiemha; u (i) tagħti dawk ir-rimedji li jidhrilha xieraq u meħtieġa, fosthom li tħassar id-degriet tal-Qorti Kriminali tat-2 ta’ April, 2009, u wkoll l-Att tal-Akkuża maħruġ fis-7 ta’ Mejju, 2008 kif mibdul bl-imsemmi degriet u billi tordna li l-kawża kontrih tinstema’ u tinqata’ qabel dik tal-akkużat l-ieħor Piero di Bartolo;

Rat id-degriet tagħha tas-7 ta’ April, 2009, li bih qiegħdet ir-Rikors għas-smigħ tal-21 ta’ April, 2009, u ordnat in-notifika lill-intimati;

Rat it-Tweġiba mressqa miż-żewġ intimati fl-20 ta' April, 2009, li biha huma laqgħu għall-azzjoni tar-rikorrent billi, b'mod preliminari, qalu li r-rikors huwa wieħed fieragħ u vessatorju maħsub biss biex jostor attakk personali biex ibeżża' lill-Prosekutur milli jwettaq dmiru fil-proċess kontra r-rikorrent. B'mod preliminari wkoll, laqgħu billi qalu li l-azzjoni hija maħsuba biss biex ittawwal il-mixi 'l quddiem tal-każ quddiem il-Qorti Kriminali, tant li jgħidu li r-rikorrent naqas li mqar jgħid liema huma l-artikoli tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta (aktar 'il quddiem imsejħa "il-Kostituzzjoni") u tal-Konvenzjoni (Ewropeja) għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali (aktar 'il quddiem imsejħa "il-Konvenzjoni") li jilminta li ġarrab ksur tagħhom, u għalhekk l-istess rikors promotur huwa irritu għaliex sar bi ksur tar-Regolament 3 tar-Regoli dwar il-Prattika u l-Proċedura u l-Buon Ordni fil-Qrati. Preliminarjament, qalu li l-intimat Reġistratur (Qrati u Tribunali Kriminali) m'huwiex il-kontradittur leġittimu tal-azzjoni tar-rikorrent. Fil-mertu, laqgħu billi fl-ewwel lok qalu li l-ewwel u t-tieni talbiet huma bla bażi għaliex l-intimat Avukat Ġenerali mexa ma' dak li jrid l-artikolu 589(ċ) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta meta ġie biex ifassal l-Att tal-Akkuża kontra r-rikorrent u qagħad fuq dik li deherlu li kienet l-aktar verżjoni attendibbli minn dak li ħareġ fl-atti tal-kumpilazzjoni. Fit-tieni lok, l-imsemmi artikolu 589(ċ) jagħti lill-intimat Avukat Ġenerali diskrezzjoni fit-tfassil tal-Att tal-Akkuża wkoll sal-waqt meta jkunu tressqu l-eċċezzjonijiet preliminari u jkun sar id-dibattiment tagħhom. Dak li talab l-istess intimat huwa permess mil-liġi u ma ġab l-ebda ħsara tal-jedd tar-rikorrent għal smigħ xieraq. Hekk ukoll kienet f'postha t-talba tiegħu li r-rikorrent u l-akkużat l-ieħor Di Bartolo jgħaddu proċeduri separati dwar il-każ. Fit-tielet lok, bid-degriet mogħti mill-Qorti (fit-2 ta' April, 2009) li bih laqgħet it-talba tal-intimat Avukat Ġenerali biex issir il-firda tal-proċeduri tar-rikorrent minn dawk kontra Di Bartolo ma seħħ l-ebda ksur tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni jew tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni u dan għaliex l-imsemmi degriet interlokutorju ma iddetermina l-ebda akkuża kontra r-rikorrent u l-jeddijiet tiegħu għal smigħ xieraq baqgħu bla mittiefsa. Fir-raba' lok, lanqas it-tielet, ir-raba' u l-ħames talbiet tar-rikorrent ma huma tajbin għaliex wieħed ma

jistax jgħid li kieku, kif irid ir-rikorrent, il-każ tiegħu jinstama' qabel dak ta' di Bartolo, allura l-ġuri kontra dan se' jfisser ksur tal-jeddijiet fundamentali tiegħu (kif allura jista' jkun il-każ kull meta ssir is-separazzjoni tal-proċedimenti kontra persuni mixlija flimkien bl-istess reati). Kull ġuri jinstama' fuq il-merti tiegħu proprji u l-liġi għandha regoli li, meta mħaddma sewwa, jħarsu dan. Il-ħtieġa li l-ewwel isir il-ġuri ta' di Bartolo hija li, ladarba l-każ tiegħu jkun inqata', jkun jista' jitressaq b'xhud fil-każ tar-rikorrent. Min-naħa l-oħra, r-rikorrent ma jistax jiddetta hu meta għandu jibda jinstama' l-każ tiegħu. Dwar is-sitt u s-seba' talbiet, qalu li l-proċedura mħaddma hija waħda ta' regolamentazzjoni ta' proċeduri ta' xejra amministrativa dwar l-ordni ta' kif jinstemgħu l-kawżi, li ma titlob l-ebda smigħ tal-parti interessata, ladarba dak l-ordni jkun stabilit fid-diskrezzjoni tal-Qorti. Tennew jgħidu li l-apprezzament tal-fatti f'ġuri hu mħolli b'mod waħdieni fl-"imħallfin tal-fatti", jiġifieri l-ġurija, u mhux f'idejn il-Qorti. Minbarra dan, id-degriet li minnu jilminta r-rikorrent ma jwassal għall-ksur tal-ebda jedd fundamentali tiegħu għaliex kien wieħed interlokutorju li bl-ebda mod ma jiddeċiedi fil-mertu l-każ imressaq kontrih, billi l-għażla tal-firda tal-proċeduri hija waħda li l-liġi tagħti lill-intimat Avukat Ġenerali u dik l-għażla ma titlobx minn qabel is-smigħ ta' x'jista' jkollha xi tgħid il-parti (jew partijiet) milquta minnha. Qajmu wkoll il-kwestjoni tan-nuqqas ta' teħid min-naħa tar-rikorrent ta' rimedji ordinarji jekk kemm-il darba huwa qiegħed jilminta mill-imparzjalita' tal-imħallef li ta d-degriet li minnu jilminta l-istess rikorrent. Temmew jgħidu li l-azzjoni tar-rikorrent m'hija xejn aktar minn stedina biex din il-Qorti tindaħal fil-mod kif il-Qorti Kriminali għandha tmexxi 'l quddiem il-każ kontra r-rikorrent, saħansitra fir-rimedji mitluba;

Rat il-verbal tas-smigħ tal-21 ta' April, 2009[1], li bih l-avukat difensur tar-rikorrent fisser li l-ilmenti tiegħu jirrigwardaw ksur tal-artikolu 39(1)(2)(5)(6)(d) u (10) u tal-artikolu 45(2) tal-Kostituzzjoni, u kif ukoll l-artikolu 6(1)(2) u (3)(d), l-artikolu 14 u l-artikolu 17 tal-Konvenzjoni;

[1] Paġ. 53 tal-proċess

Rat in-Nota mressqa mir-rikorrent fis-27 ta' April, 2009[2], li magħha kien hemm mehmuża kopja tad-degriet mogħti mill-Qorti Kriminali fis-16 ta' Marzu, 2009, u li minnu jilminta r-rikorrent;

Rat it-Tweġiba Ulterjuri mressqa mill-intimati fl-14 ta' Mejju, 2009, li biha u għar-raġunijiet hemm imsemmija, żiedu jilqgħu għall-azzjoni tar-rikorrent billi qalu li r-rikorrent ma ġarrab ksur tal-ebda wieħed mill-jeddijiet tiegħu taħt id-dispożizzjonijiet tal-Kostituzzjoni jew tal-konvenzjoni li huwa semma waqt is-smigħ tal-21 ta' April, 2009;

Semgħet ix-xhieda mressqa mill-partijiet, magħduda dik bil-mezz tal-affidavit;

Rat id-degriet tagħha tal-5 ta' Mejju, 2010[3], li bih tat lill-partijiet żmien biex iressqu s-sottomissjonijiet tagħhom dwar il-każ bil-miktub;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mir-rikorrent fil-21 ta' Mejju, 2010[4];

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-intimati fit-30 ta' Ġunju, 2010[5], bi tweġiba għal dik tar-rikorrent;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-degrieti tagħha li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni ta' lment dwar ksur tal-jedd għal smigħ xieraq u kontra d-diskriminazzjoni maħluqa (a) bid-deċiżjoni meħuda mill-intimat Avukat Ġenerali li jitlob li l-ġuri ta' żewġ persuni mixlija flimkien b'reat, isir kull wieħed

[2] Paġġ. 54 – 6 tal-proċess
[3] Paġ. 173 tal-proċess
[4] Paġġ. 174 sa 189 tal-proċess
[5] Paġġ. 190 sa 204 tal-proċess

għal rasu, u (b) li l-Att tal-Akkuża maħruġ fil-konfront tagħhom it-tnejn jinbidel biex jindika li r-rikorrent jitqies bħala l-awtur tar-reat; u (ċ) bid-deċiżjoni meħuda mill-Qorti Kriminali b'degriet li laqgħet talba biex il-ġuri tal-persuna li oriġinarjament kien mixli flimkien mar-rikorrent jinstama' qabel il-ġuri tar-rikorrent. Ir-rikorrent jisħaq li minħabba l-imsemmija ċirkostanzi, huwa se' jġarrab preġudizzju proċedurali kbir minħabba li, sakemm iż-żewġ persuni kienu qegħdin ikunu akkużati flimkien, intilfu opportunitajiet dwar tressiq ta' provi u ta' xhieda li issa, li se' jsiru ġurijiet separati, ma jistax jirrimedja aktar. Jgħid ukoll li l-fatt li l-ġuri tal-persuna l-oħra sejjer jinstama' qabel tiegħu ser iqiegħdu f'diffikultajiet kbar dwar jekk għandux jagħti x-xhieda tiegħu bla ma jkun qiegħed jippreġudika l-pożizzjoni tiegħu fil-ġuri tiegħu. Jgħid li l-intimat Avukat Ġenerali inqeda ħażin bis-setgħat tiegħu fit-tfassil tal-Att tal-Akkuża, minħabba li attribwielu fatti li ma jinsabux imsejsa fuq il-provi miġbura, lanqas mad-daqqa t'għajn. Jgħid ukoll li d-deċiżjoni tal-Qorti Kriminali biex tawtorizzża, fuq talba tal-istess intimat, li l-ġuri tiegħu u tal-persuna l-oħra jitmexxew għal rashom u li tal-persuna l-oħra jinstama' qabel tiegħu kienet ġabitlu ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq billi sejra twassal għal nuqqas kbir ta' trattament indaqs bejnu u l-persuna l-oħra, ittieħdet bla ma ngħata l-opportunita' li jgħid il-fehma tiegħu u kif ukoll għaliex tikkostitwixxi għamla ta' ġudizzju min-naħa tal-istess Qorti Kriminali li jikser il-preżunzjoni tal-innoċenza tiegħu bla ma dik l-istess Qorti jmissha jkollha xi sehem fl-għażla ta' reat li għalih persuna li sejra tidher quddiemha se jkollha twieġeb;

Illi l-intimati jwarrbu għal kollox l-ilmenti tar-rikorrent u jgħidu li l-azzjoni hija waħda għal kollox fiergħa u maħsuba biss biex iddejjaq, għaliex hija kollha mfassla bil-għan li tbeżżża' u tfixkel lill-intimat Avukat Ġenerali milli jwettaq il-ħidma tiegħu u wkoll li l-azzjoni ma tiswiex minħabba li ma ssemmix liema huma d-dispożizzjonijiet tal-liġi li r-rikorrent jgħid li bi ksur tagħhom ġarrab il-ksur tal-jeddijiet fundamentali tiegħu. Fil-mertu, laqgħu billi qalu li l-ebda waħda mit-talbiet tiegħu ma jistħoqqilha tintlaqa' għaliex ma ġarrab l-ebda ksur ta' xi wieħed mill-jeddijiet fundamentali tiegħu;

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża jirriżulta li fl-10 ta' Ottubru tal-2005, inqatel b'tiri ta' arma tan-nar wieħed Albert Brian Rosso, qrib remissa li tinsab f'Marsaxlokk u li tagħmel parti mid-dar fejn kien jgħix ir-rikorrent;

Illi jumejn wara l-qtil, il-Pulizija ġabret lil wieħed Piero di Bartolo bħala persuna suspettata. Fit-12 ta' Ottubru, 2005, di Bartolo ħalla stqarrija mal-Pulizija[6]. Fid-19 ta' Ottubru, 2005, raġa' ta stqarrija oħra, wara li ngħata t-twissija li ma kienx marbut li jitkellem iżda li dak li jgħid sata' jintuża b'xhieda kontrih. Raġa' ta stqarrija oħra lill-Pulizija l-għada, fl-20 ta' Ottubru[7];

Illi matul l-istħarriġ li kienet qiegħda tagħmel il-Pulizija Eżekutiva, kien issejjaħ ukoll ir-rikorrent u, wara li ngħata t-twissija li sata' ma jwieġeb xejn u li kulma jgħid sata' jintuża b'xhieda kontrih 'il quddiem, kien taha stqarrija fl-20 ta' Ottubru, 2005, iżda kien għażel li ma jiffirmahiex. L-għada, wara li ngħata l-imsemmija twissija, kien għamel stqarrija oħra[8] u din id-darba għażel li jiffirmaha. Aktar tard dak inhar stess hu kien ta x-xhieda tiegħu dwar il-każ lill-Maġistrat Inkwirenti taħt ġurament[9]. L-istess għamel di Bartolo;

Illi fit-23 ta' Ottubru, 2005, di Bartolo raġa' ta stqarrija oħra[10];

Illi fl-24 ta' Ottubru, 2005[11], il-Pulizija Eżekuttiva ressqet b'arrest quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti Istruttorja lir-rikorrent u lil di Bartolo. Il-Pulizija xliethom bl-omiċidju ta' Rosso u bil-ħabi tal-katavru tiegħu u b'ġarr ta' arma tan-nar u li sparaw dik l-arma f'post abitat u pubbliku u li ippruvaw jostru t-traċċi tat-twettiq ta' reat. Fl-istess akkuża, il-Pulizija xlew lir-rikorrent (waħdu) bil-pussess ta' arma tan-nar u munizzjoni mingħajr awtoriżżazzjoni tal-Kummissarju tal-Pulizija; filwaqt li xlew lil di Bartolo

[6] Dok "EMA", f'paġġ. 63 – 5 tal-proċess
[7] Dok "EMB", f'paġġ. 73 – 5 tal-proċess
[8] Dok "AA2", f'paġġ. 12 – 7 tal-proċess
[9] Dok "AA3", f'paġġ. 19 sa 39 tal-proċess
[10] Dok "EMC", f'paġġ. 76 – 7 tal-proċess
[11] Dok "AA1", f'paġġ. 10 – 1 tal-proċess

(waħdu) bil-pussess ta' armi tan-nar u munizzjoni mingħajr awtoriżżazzjoni tal-Kummissarju tal-Pulizija u li naqas li jagħti avviż tagħhom lill-Kummissarju meta ġew f'idejh;

Illi wara li sar il-proċess tal-kumpilazzjoni, l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti Istruttorja sabet li kien hemm biżżejjed provi biex l-imputati jitqiegħdu taħt Att ta' Akkuża. Fis-7 ta' Mejju, 2008, l-intimat Avukat Ġenerali ħareġ Att ta' Akkuża wieħed kontra r-rikorrent u di Bartolo[12]. Fit-28 ta' Mejju, 2008, ir-rikorrent ressaq in-Nota tal-Eċċezzjonijiet tiegħu u l-lista tax-xhieda għall-finijiet tal-artikolu 438(2) tal-Kodiċi Kriminali[13];

Illi b'degriet mogħti fis-27 ta' Ottubru, 2008, il-Qorti Kriminali awtorizżat il-korrezzjoni tal-Att tal-Akkuża;

Illi f'Novembru tal-2008, l-intimat Avukat Ġenerali ħareġ Att ta' Akkuża ieħor mibdul kontra r-rikorrent u di Bartolo[14]. F'dan l-Att tal-Akkuża, r-rikorrent kien mixli, fl-Ewwel Kap, ta' qtil volontarju ta' Brian Rosso filwaqt li di Bartolo kien mixli b'kompliċita' fl-istess reat. Fit-3 ta' Diċembru, 2008, ir-rikorrent ressaq in-Nota għall-finijiet tal-imsemmi artikolu 438(2) tal-Kap 9, b'riferenza għall-Att ta' Akkuża kif mibdul[15]. Fl-imsemmija Nota, huwa eċċepixxa (a) l-iżball fl-Att tal-Akkuża għall-finijiet tal-artikoli 449(1)(b) u (ġ) tal-Kap 9; (b) li l-artikoli tal-liġi li jissemmew fl-At tal-Akkuża ma nkitbux sewwa kif irid l-artikolu 589(d) tal-istess Kodiċi; (ċ) li l-fatti kif imfissra fil-parti narrattiva ta' kull wieħed mit-tliet Kapi tal-imsemmi Att tal-Akkuża jiksru d-"drittijiet kostituzzjonali ta' l-imputat" u għalhekk talab li l-Qorti tirreferi l-kwestjoni lil Qrati ta' ġurisdizzjoni Kostituzzjonali sabiex jingħata rimedju opportun; u (d) li d-deċiżjoni li l-Avukat Ġenerali jagħżel min, miż-żewġ ko-akkużati, huwa l-awtur tal-qtil u min hu l-kompliċi tikser il-jeddijiet tiegħu u talab li jingħata permess biex, fi żmien sitt xhur min-notifika, jitħalla jressaq azzjoni taħt l-artikolu 469A tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta;

[12] Dok "AA6", f'paġġ. 97 – 105 tal-proċess
[13] Dok "AA11", f'paġġ. 129 sa 137 tal-proċess
[14] Dok "AA7", f'paġġ. 106 – 115 tal-proċess
[15] Dok "AA12", f'paġġ. 138 sa 147 tal-proċess

Illi waqt is-smigħ tas-16 ta’ Marzu, 2009, fid-dawl ta’ eċċezzjonijiet ġodda li r-rikorrent qajjem fir-rigward tal-Att tal-Akkuża maħruġ kontrih, il-Qorti Kriminali tat degriet[16] li bih, minflok għamlet ir-Riferenza fuq il-“kwestjoni” kostituzzjonali mqanqla minnu f’waħda minn dawk l-eċċezzjonijiet, tat lill-istess rikorrent wieħed u għoxrin (21) jum żmien biex jiftaħ kawża dwar l-ilment tiegħu ta’ ksur tal-jeddijiet fundamentali tiegħu;

Illi fl-1 ta’ April, 2009[17], l-intimat Avukat Ġenerali ressaq rikors quddiem il-Qorti Kriminali li fih talab li l-proċeduri b’ġuri fil-konfront tar-rikorrent u ta’ di Bartolo jinstemgħu għal rashom, b’dak kontra di Bartolo jinstama’ l-ewwel wieħed u dak kontra r-rikorrent jinstama’ wara li jkun intemm il-ġuri ta’ di Bartolo. B’degriet mogħti fit-2 ta’ April, 2009[18], il-Qorti Kriminali laqget it-talba tal-Avukat Ġenerali;

Illi fis-6 ta’ April, 2009, ir-rikorrent fetaħ din il-kawża;

Illi għal dak li jirrigwarda l-konsiderazzjonijiet ta’ xejra legali li din il-Qorti hija mistiedna tistħarreġ f’dan il-każ, jidher li dawn jintrabtu ma’ żewġ ordni ta’ ħsieb. L-ewwel wieħed jirrigwarda l-kwestjoni tal-ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, filwaqt li t-tieni jirrigwarda l-kwestjoni tat-trattament differenti diskriminatorju li jġib ħsara lir-rikorrent. Jidher li r-rikorrent jorbot it-tieni lment mal-ewwel wieħed. Mill-premessi li ssenslu fir-Rikors promotur u mis-sottomissjonijiet magħmula fin-Nota tal-Osservazzjonijiet tiegħu, r-rikorrent iqis li l-imsemmi ksur seħħ l-aktar minħabba l-mod kif l-intimat għażel li jwettaq id-diskrezzjonijiet tiegħu dwar l-attribuzzjonijiet ta’ fatti fil-konfront tiegħu u tal-mod kif għażel liema proċeduri jibdew l-ewwel u kontra min. Fi grad anqas, ir-rikorrent iqis ukoll li l-jeddijiet tiegħu nkisru wkoll minn degriet (dak li ngħata fit-2 ta’ April, 2009, li ordna s-separazzjoni tal-proċedimenti) mogħti mill-Qorti Kriminali għaliex ingħata bla ma qabel semgħet hu x’kellu xi jgħid dwar it-talbiet tal-

[16] Ara paġġ. 55 – 6 tal-proċess
[17] Dok “AA4”, f’paġ. 40 tal-proċess
[18] Dok “AA5”, f’paġ. 41 tal-proċess

intimat, u wkoll għaliex, b'effett tiegħu, mhux se jkun hemm "*equality of arms*" fil-ġuri li se jsir kontrih;

Illi qabel ma l-Qorti tqis dawn l-ilmenti tar-rikorrent, jixraq li tikkunsidra l-**eċċezzjonijiet preliminari** mqajma mill-intimati. Huma ressqu tliet (3) eċċezzjonijiet preliminari: l-ewwel waħda hi li l-azzjoni hija waħda fiergħa u vessatorja; it-tieni waħda hi li l-azzjoni kif imressqa ma tiswiex għaliex ma ssemmix liema huma d-dispożizzjonijiet tal-liġi li r-rikorrent iqis li taħthom inkisru l-jeddijiet fundamentali tiegħu; filwaqt li t-tielet waħda hi li l-intimat Reġistratur (Qrati u Tribunali Kriminali) ma kienx postu f'din il-kawża. Dwar it-tieni eċċezzjoni, din ma hemmx għalfejn wieħed iqisha aktar għaliex, b'verbal magħmul mid-difensur tar-rikorrent waqt l-ewwel smigħ, ir-rikorrent semma waħda waħda d-dispożizzjonijiet kemm tal-Kostituzzjoni u kif ukoll tal-Konvenzjoni li huwa kien sejjes il-kawża tiegħu fuqhom;

Illi dwar l-eċċezzjoni li l-azzjoni hija waħda fiergħa u maħsuba biss biex iddejjaq, l-intimati jgħidu li din saret biss biex taħbi attakk kontra l-prosekutur li kellu f'idejh it-tmexxija tal-akkuża waqt il-ġuri tar-rikorrent. L-intimati jgħidu li l-ħsieb waħdien tar-rikorrent kien li jbeżża' lill-imsemmi uffiċjal prosekutur milli jwettaq dmiru u għall-mod kif wettaq dmiru s'issa fil-każ, minbarra li huwa maħsub biex itawwal bla bżonn it-tmexxija tal-ġuri li għandu jsir kontrih, tant li, minħabba f'dawn il-proċeduri, dak il-ġuri twaqqaf;

Illi kif ingħad bosta drabi, bil-kelma "frivola", ġie mill-Qrati mfisser li kwestjoni hija ta' ebda preġju jew siwi u li ma jistħoqqilhiex attenzjoni; filwaqt li bil-kelma "vessatorja" wieħed jifhem li l-kwestjoni tqanqlet mingħajr raġunijiet tajbin biżżejjed u bil-ħsieb li ddejjaq u tirrita lill-parti l-oħra[19]. Il-liġi żżid ukoll il-kwalifika li l-kwestjoni tkun "sempliċement" frivola u vessatorja, jiġifieri tkun mill-ewwel u mad-daqqa t'għajn tidher "vana, nieqsa mis-

[19] Kost. **23.11.1990** fil-kawża fl-ismijiet ***Mifsud et vs L-Avukat Ġenerali et*** (Kollez. Vol: **LXXIV.i.227**)

serjeta', manifestament nieqsa mis-sens u ma jistħoqqilhiex attenzjoni"[20];

Illi fil-każ tal-lum, il-Qorti ma jidhrilhiex li l-ilmenti mressqa mir-rikorrent huma tassew fiergħa għaliex il-kwestjonijiet li jqajjem jmissu aspetti fundamentali u siewja dwar it-tmexxija xierqa tal-proċediment kriminali mibdi kontrih. Għalkemm huwa minnu li l-biċċa l-kbira mill-azzjoni tissawwar fuq il-fehma murija mill-intimat Avukat Ġenerali meta ġie biex ifassal l-Att tal-Akkuża u l-parti narrativa ta' dak l-Att u hija l-aktar diretta lejh, hemm ilmenti wkoll dwar aspetti oħra, fosthom id-degriet interlokutorju mogħti mill-Qorti Kriminali wara li ma kenitx laqgħet l-istedina tal-istess rikorrent biex tirreferi l-"kwestjoni kostituzzjonali" lill-qorti kompetenti. Minbarra dan, kienet l-istess Qorti Kriminali li, fid-degriet tagħha tas-16 ta' Marzu, 2009, tat lir-rikorrent l-għażla li jivventila l-ilmenti tiegħu ta' ksur ta' smigħ xieraq billi jmexxi 'l quddiem din l-azzjoni jekk jidhirlu li huwa l-każ. Imbagħad, biċċa mill-ilment tar-rikorrent jirrigwarda degriet – dak tat-2 ta' April, 2009 – li ngħata wara li l-Qorti Kriminali kienet tat id-degriet tagħha tas-16 ta' Marzu. F'kull każ, din il-Qorti hija tal-fehma li l-punti mqajmin mir-rikorrent ma jistgħux jitqiesu nieqsa minn implikazzjonijiet legali serji li ma jistħoqqilhomx li jkunu mismugħa u trattati kif imiss;

Illi għalhekk, il-Qorti m'hijiex sejra tilqa' l-imsemmija eċċezzjoni preliminari;

Illi għar-rigward tat-<u>tielet eċċezzjoni preliminari</u> l-Qorti jidhrilha li din hija tajba. L-intimat Direttur (Qrati u Tribunali Kriminali) ma kellu l-ebda sehem fit-tfassil tal-Att tal-Akkuża maħruġa kontra r-rikorrent. Lanqas ma kien imdaħħal fl-għażla li jitlob il-firda fis-smigħ tal-ġurijiet tal-istess rikorrent u dak ta' di Bartolo. L-iskedar tas-smigħ tal-ġurijiet huwa għamil amministrattiv li r-Reġistratur imsemmi ma jidhirx li jieħu minn rajh u f'kull każ isir b'konsultazzjoni mal-Qorti Kriminali. Huwa minnu li l-ħames talba tar-rikors promotur hija indirizzata lejn l-intimat Direttur, iżda dan ma jirrendix lill-istess intimat

---

[20] Kost. **10.5.1995** fil-kawża fl-ismijiet ***Ċiantar et vs Il-Prim Ministru ta' Malta*** (Kollez. Vol: **LXXIX.i.126**)

kontradittur leġittimu tal-azzjoni attriċi, għaliex dik it-talba hija l-effett biss tat-talbiet l-oħrajn li saru qabilha u li jittrattaw tassew l-ilment tal-ksur tal-jeddijiet fundamentali tar-rikorrent (li l-leġittimu kontradittur tagħhom huwa l-intimat l-ieħor waħdu) u tiddependi għal kollox minnhom;

Illi għalhekk, il-Qorti sejra tilqa' din l-eċċezzjoni preliminari u teħles lill-intimat Direttur (Qrati u Tribunali Kriminali) milli jibqa' aktar fil-kawża;

Illi l-Qorti sejra issa tgħaddi biex l-ewwel tistħarreġ l-**ilment tar-rikorrent dwar il-ksur tal-jedd għal smigħ xieraq**. F'dan ir-rigward, ir-rikorrent jilminta li b'dak li ġara huwa ġarrab ksur tad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 39(1)(2)(5)(6)(d) u (10) tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 6(1)(2) u (3)(d) tal-Konvenzjoni;

Illi l-Kostituzzjoni tipprovdi li "*(1) Kull meta xi ħadd ikun akkużat b'reat kriminali huwa għandu, kemm-il darba l-akkuża ma tiġix irtirata, jiġi mogħti smigħ xieraq għeluq żmien raġonevoli minn qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'liġi. (2) Kull qorti jew awtorita' oħra ġudikanti mwaqqfa b'liġi għad-deċiżjoni dwar l-eżistenza jew l-estensjoni ta' drittijiet jew obbligi ċivili għandha tkun indipendenti u imparzjali; u meta l-proċeduri għal deċiżjoni bħal dik huma mibdija minn xi persuna quddiem qorti jew awtorita' oħra ġudikanti bħal dik, il-każ għandu jiġi mogħti smigħ xieraq għeluq żmien raġonevoli. ... (5) Kull min jiġi akkużat b'reat kriminali għandu jiġi meqjus li jkun innoċenti sakemm jiġi pruvat jew ikun wieġeb li huwa ħati: Iżda ebda ħaġa li hemm fi jew magħmula skond l-awtorità ta' xi liġi ma titqies li tkun inkonsistenti ma' jew bi ksur ta' dan is-subartikolu safejn dik il-liġi timponi fuq xi persuna akkużata kif intqal qabel il-piż tal-prova ta' fatti partikolari. (6) Kull min ikun akkużat b'reat kriminali - ... (d) għandu jiġi mogħti faċilitajiet biex jeżamina personalment jew permezz tar-rappreżentant legali tiegħu x-xhieda msejħa mill-prosekuzzjoni quddiem kull qorti u jikseb l-attendenza ta' xhieda suġġett għall-ħlas ta' l-ispejjeż raġonevoli tagħhom, u jagħmel l-eżami tax-xhieda li jkunu ser jixhdu għalih quddiem il-qorti bl-istess kondizzjonijiet bħal dawk li jgħoddu għal xhieda msejħa mill-prosekuzzjoni; ... (10)*

Ebda persuna li tgħaddi proċeduri għal reat kriminali ma għandha tkun obbligata li tixhed fil-proċeduri kontra tagħha";

Illi fir-rigward tad-dispożizzjonijiet imsemmija mir-rikorrent, il-Konvenzjoni tipprovdi li "*Fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u l-obbligi tiegħu jew ta' xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kulħadd huwa intitolat għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. ...*". L-artikolu 6(2) jipprovdi li "*Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu jiġi meqjus li jkun innoċenti sakemm ma jiġix pruvat ħati skond il-liġi*". Filwaqt li l-artikolu 6(3) tal-istess Konvenzjoni jipprovdi li "*Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu d-drittijiet minimi li ġejjin: ... (d) li jeżamina jew li jara li jiġu eżaminati xhieda kontra tiegħu u li jottjeni l-attendenza u l-eżami ta' xhieda favur tiegħu taħt l-istess kundizzjonijiet bħax-xhieda kontra tiegħu*";

Illi r-rikorrent jgħid li m'huwiex ser jingħata smigħ xieraq minħabba li (i) l-intimat għażel li jemmen il-verżjoni ta' di Bartolo u b'hekk iqis lir-rikorrent bħala l-awtur tal-qtil, meta l-provi ma jsostnux dan imqar mad-daqqa t'għajn; (ii) d-degriet mogħti mill-Qorti Kriminali fit-2 ta' April, 2009, li jifred il-proċess kontrih minn dak kontra di Bartolo se' jġiblu ksur tar-regola li, f'proċess kriminali, kull persuna mixlija għandha l-jedd għas-skiet u li ma tixhidx; (iii) mill-mod kif tfassal l-Att tal-Akkuża hu se' jġarrab ksur tar-regola li kull persuna mixlija titqies innoċenti sakemm tinstab ħatja u wkoll (iv) li se' jkollu jirrinunzja għall-jedd tiegħu li jibqa' sieket billi se' jkun imġiegħel miċ-ċirkostanzi biex jixhed fil-ġuri kontra di Bartolo (u wisq probabbli fil-ġuri tiegħu wkoll, jekk kemm-il darba di Bartolo jissejjaħ b'xhud tal-Prosekuzzjoni fil-ġuri tal-istess rikorrenti) ħalli jkun jista' juri li m'għandux ħtija fil-qtil ta' Rosso;

Illi l-Qorti tagħmilha ċara li m'hijiex sejra tidħol fil-kwestjoni tal-apprezzament tal-fatti u ċ-ċirkostanzi marbuta mal-każ tal-qtil ta' Rosso. Dan m'huwiex xogħolha f'din il-kawża u lanqas għandha quddiemha l-atti kollha. Sejra tqis l-ilmenti tar-rikorrent biss fil-qafas tal-għamla ta' azzjoni mressqa minnu, jiġifieri dik dwar jekk huwiex minnu li

huwa ġarrab jew ser iġarrab ksur ta' xi wieħed jew aktar mill-jeddijiet fundamentali tiegħu kif imħarsin mill-Kostituzzjoni jew mill-Konvenzjoni;

Illi l-ewwel ilment tar-rikorrent jattakka l-eżerċizzju tal-intimat dwar il-mod kif fassal l-Att tal-Akkuża mressaq kontrih u, b'mod partikolari, f'dik il-parti tal-Att li jsemmi l-fatti li dwarhom inħarġu l-akkużi. Hawnhekk jidħol l-artikolu 589(ċ) tal-Kodiċi Kriminali li jgħid li "*L-att tal-akkuża jsir f'isem ir-Repubblika ta' Malta, u għandu - ... (ċ) ifisser il-fatt li jikkostitwixxi r-reat, bil-partikularitajiet li jkunu jistgħu jingħataw dwar iż-żmien u l-lok li fihom ikun sar il-fatt u dwar il-persuna li kontra tagħha r-reat ikun sar, flimkien maċ-ċirkostanzi kollha li, skond il-liġi u fil-fehma tal-Avukat Ġenerali, jistgħu jkabbru jew inaqqsu l-piena...*". Ir-rikorrent jixli lill-intimat li nqeda b'mod arbitrarju u ħażin b'dik id-diskrezzjoni billi mexa ma' dak li ħass minflok ma' dak li ħareġ mill-atti tal-kumpilazzjoni. Għalhekk, minflok ma l-intimat qies lil di Bartolo bħala l-awtur tal-qtil, qies li kien hu (r-rikorrent) l-awtur tad-delitt u b'hekk għabbih bi ħtija li ma toħroġx mill-atti proċesswali. Ir-rikorrent jgħid li, tal-anqas, fl-Att tal-Akkuża l-intimat messu semma ż-żewġ verżjonijiet li taw hu u di Bartolo u mbagħad iħalli lill-ġurati jqisu liema minnhom għandha mis-sewwa. Ir-rikorrent jgħid li, b'dan il-mod ta' mġiba tal-intimat, issa sejjer jitqiegħed f'pożizzjoni li, minflok se' jibqa' jgawdi l-prinċipju bażiku li jkun meqjus innoċenti sakemm jinstab ħati u li m'għandu għalfejn jipprova xejn, issa se' jkun meħtieġ li jipprova l-innoċenza tiegħu bi ksur tal-imsemmi prinċipju;

Illi min-naħa tiegħu l-intimat jgħid li d-dispożizzjonijiet tal-artikolu 39 tal-kostituzzjoni ma jgħoddux għal degrieti interlokutorji. Kemm id-degriet tas-16 ta' Marzu, 2009 (li ma laqax it-talba tar-rikorrent biex il-Qorti Kriminali tirreferi l-"kwestjoni" lil qorti kompetenti) u kemm dak tat-2 ta' April, 2009 (li laqa' t-talba tal-intimat Avukat Ġenerali biex jifred il-proċess tar-rikorrent minn dak ta' di Bartolo) huma degrieti interlokutorji li ma iddisponewx mill-mertu tal-proċedura mibdija kontra r-rikorrent. L-intimat jisħaq li bl-imsemmija degrieti, ir-rikorrent lanqas ġarrab xi ħsara billi l-jeddijiet tiegħu għal smigħ xieraq baqgħu bla mittiefsa u għal kollox imħarsa. Fuq kollox, l-eżerċizzju li wettaq biex

fassal u ħareġ l-Att tal-Akkuża segwa l-ħtiġiet tal-liġi u sar bil-konvinċiment sħiħ li dan kien fl-aħjar interess ta' kull min huwa mdaħħal fil-każ[21]. Minkejja l-għażla magħmula minnu u t-talba li ż-żewġ proċessi jitmexxew għal rashom, la r-rikorrent u lanqas di Bartolo ma sejrin jitilfu l-possibilita' li jingħataw smigħ xieraq fil-każijiet rispettivi tagħhom;

Illi l-Qorti tqis li, filwaqt li tifhem l-argument tar-rikorrent, it-tfassila tal-Att tal-Akkuża u l-għażla mwettqa mill-intimat f'dik it-tfassila ma jwasslux għall-ksur ta' jedd għal smigħ xieraq li r-rikorrent jgħid li se' jġarrab. Dan jingħad għaliex, fl-ewwel lok, it-tismija tal-fatti f'Att ta' Akkuża jservi biex isejjes it-talba li ssir minnu f'kull kap tal-istess Att. Fit-tieni lok, dik it-tismija m'hijiex prova fiha nnifisha, iżda biss fehma li tfisser għaliex ikunu tressqu l-kapi tal-akkuża li jagħmlu mill-Att tal-Akkuża. Il-prosekuzzjoni trid tipprova xorta waħda u fil-grad lil hinn minn kull dubju raġonevoli dak kollu li tallega għas-sudisfazzjon tal-ġurija. Għalhekk, l-għażla mwettqa mill-intimat ma ssarrafx f'sejbien minn qabel tal-ħtija tar-rikorrent. Fit-tielet lok, it-twettiq tad-diskrezzjoni mħolli fl-Avukat Ġenerali fit-tfassil tal-Att tal-Akkuża huwa għamil li tipprovdi għalih il-liġi nnifisha, u dan mhux biss fl-attribuzzjoni tal-fatti addebitati lill-persuna mixlija[22]. Fir-raba' lok, it-twettiq ta' diskrezzjoni minnu nnifsu jimplika li ssir għażla mill-persuna li lilha hija mogħtija diskrezzjoni bħal dik: fejn ma jkunx hemm għażla, ma jkun hemm l-ebda diskrezzjoni, iżda sempliċi impożizzjoni awtomatika. Fil-ħames lok, dik l-għażla li tingħata lill-intimat fit-tfassila tal-Att tal-Akkuża torbot lill-istess intimat u hija mħarsa minn regoli preskritti fil-liġi li, ladarba l-persuna akkużata tkun wieġbet għax-xilja, ma tistax tqiegħed lill-persuna mixlija f'qagħda agħar u tkun torbot ukoll lill-Avukat Ġenerali nnifsu[23]. B'dan il-mod, il-Qorti tqis li b'hekk titneħħa l-biżgħa tal-arbitrarjeta' u l-imġiba abbużiva li tista' ttebba' kull għamil diskrezzjonarju li ma jkunx intuża sewwa[24];

---

[21] Ara x-xhieda ta' l-Avukat Anthony Barbara 2.3.2010 f'paġġ. 155 sa 162 tal-proċess
[22] Ara artt. 588 u 596 tal-Kap 9
[23] Ara artt. 597(1), 599(1) *proviso* u 601 tal-Kap 9
[24] Ara Q.E.D.B. **22.1.2013** fil-kawża fl-ismijiet ***Camilleri vs Malta*** (Applik. Nru. 42931/10) § 43

Illi dwar it-tieni lment, (jiġifieri d-degriet tat-2 ta’ April, 2009, li bih il-Qorti Kriminali ordnat li l-ġuri kontra r-rikorrent u dak kontra di Bartolo jsiru għal rashom u li ta’ di Bartolo jsir l-ewwel) ir-rikorrent jisħaq li bih ukoll ġarrab jew ser iġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq u jissottometti li dak id-degriet qatt ma jmessu ngħata. Fl-ewwel lok, huwa jilminta mill-fatt li l-Qorti msemmija ma tatux l-opportunita’ li jsemma’ l-fehma tiegħu qabel ma tat id-degriet u wara li l-intimat talab li ż-żewġ ġurijijet jimxu separatament. Fit-tieni lok, huwa jgħid li biex ma jseħħx ksur tal-jedd għal smigħ xieraq (kemm għalih u kif ukoll għal di Bartolo) t-talba tal-intimat ma jmissha ntlaqgħet qatt, għaliex “smigħ xieraq” ma jfissirx biss smigħ ta’ kawża li timxi mar-regoli proċedurali, iżda wieħed li jseħħ “għar-riċerka tal-verita’ skond il-liġi u fl-aħjar interess tal-ġustizzja”. Fit-tielet lok, jgħid li għadd ta’ xhieda li huwa kien talab li jinstemgħu fil-każ tiegħu (meta l-Att tal-Akkuża kien għadu jorbot lilu u lil di Bartolo flimkien) mhux se’ jkunu jistgħu jinstemgħu fil-ġuri kontra di Bartolo, u dan tabilfors se’ jxekkel it-tiftix tas-sewwa. Fir-raba’ lok, ir-rikorrent iqajjem ukoll il-kwestjoni li, minħabba li l-ewwel ġuri se’ jkun dak kontra di Bartolo – li, skond l-Att tal-Akkuża kif mibdul, huwa mixli b’kompliċita’ fil-qtil ta’ Rosso – se’ jiġri li persuna se’ tkun mixlija b’kompliċita’ f’reat fejn l-awtur tiegħu ma jkunx għadu nstab ħati. Huwa jgħid li dan se’ jħalli wieħed minn żewġ effetti, u jiġifieri, li jew persuna se’ tkun instabet ħatja ta’ kompliċita’ f’reat li fih ma jkunx għad hemm verdett ta’ ħtija fl-awtur jew li, minħabba li l-kompliċi jista’ jinstab ħati qabel l-awtur, il-proċeduri kontrih bħala l-awtur se’ jkunu preġudikati bis-sejbien tal-ħtija tal-kompliċi. Fil-ħames lok, huwa jisħaq li t-tifsira xierqa tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni sservi biex jista’ jingħad li kien hemm ksur tal-istess jedd mhux biss fejn il-persuna tkun ġarrbet ksur minħabba s-smigħ li ngħatat, iżda wkoll fejn ikun hemm il-probabilta’ li ser ikun hemm ksur bħal dak, meqjus il-proċediment fil-ġabra sħiħa tiegħu. Ir-rikorrent jinqeda b’dan l-argument biex isaħħaħ il-fehma li mhux se’ jkollu smigħ xieraq[25] u li qatt ma sejra titħares ir-regola tal-“*equality of arms*”;

[25] Ara paġġ. 183 – 4 tal-proċess

Illi, min-naħa tiegħu, l-intimat jgħid dan it-tħassib tar-rikorrent m'huwiex aktar minn spekulazzjoni. Jisħaq li l-firda fil-proċediment bejn dak kontra r-rikorrent u dak kontra di Bartolo hija ċirkostanza li kemm-il darba ssir fis-sistema proċedurali Malti u ma tnissilx, minnha nnifisha, ksur ta' xi garanzija proċedurali mħarsa kemm mill-Kostituzzjoni u kif ukoll mill-Konvenzjoni fir-rigward tal-persuna mixlija. Itenni li hija għal kollox l-għażla tar-rikorrent jekk jagħżilx li jixhed u ħadd u xejn ma jista' jġegħelu jagħmel dan bħalma ħadd ma jista' jżommu milli jagħmel dan jekk irid. L-intimat jisħaq li l-firda fil-proċedimenti bejn ir-rikorrent u di Bartolo ma xejnu la l-jedd tar-rikorrent li jibqa' preżunt innoċenti sakemm jintwera mod ieħor u lanqas il-jedd tiegħu li jibqa' sieket u ma jipprova xejn. Jgħid li d-degriet tal-Qorti Kriminali li bih il-każijiet kontra r-rikorrent u kontra di Bartolo jinstemgħu għal rashom mhux biss m'huwiex ta' ħsara għar-rikorrent, imma huwa ta' vantaġġ għalih għaliex b'dan il-mod il-każ tiegħu se' jsir quddiem ġurija għalih u mhux aktar l-istess ġurija li tkun trid tiddeċiedi dwar il-ħtija tiegħu u ta' di Bartolo fl-istess proċediment;

Illi f'dan ir-rigward, il-Qorti tqis li huwa siewi ħafna li tgħid li "*l-jedd li jagħtu l-Kostituzjoni u l-Konvenzjoni huwa dak għal smigħ xieraq: ma hemm ebda jedd li kull min hu akkużat b'reat kriminali jiġi liberat minn dik l-akkuża, jew li l-akkużat jingħata l-mezzi biex, ħati jew mhux, jinħeles mill-akkuża, jew li, minħabba xi irregolarita', tkun xi tkun, min fuq il-fatti għandu jinstab ħati għandu jitħalla jaħrab il-konsegwenzi ta' għemilu. Il-jedd għal smigħ xieraq jingħata kemm biex, wara proċess fi żmien raġonevoli u bil-garanziji xierqa, min ma huwiex ħati ma jeħilx bi ħtija, u biex jingħata l-mezzi kollha meħtieġa għalhekk, u kemm biex min huwa tassew ħati ma jaħrabx il-konsegwenzi tal-ħtija tiegħu. Il-jedd għal smigħ xieraq ma jingħatax biex min hu tassew ħati jasal biex, b'xi mod jew b'ieħor, ma jweġibx tal-ħtija tiegħu. Jekk il-jedd għal smigħ xieraq, kif interpretat u applikat, iwassal għal hekk, mela hemm xi ħaġa ħażina ħafna fis-sistema tal-ħarsien tad-drittijiet*"[26];

[26] Kost. **8.10.2012** fil-kawża fl-ismijiet ***Charles Steven Muscat vs Avukat Ġenerali***

Illi hija l-liġi nnifisha li tagħti s-setgħa li ssir il-firda tal-kawżi fejn żewġ akkużati jew aktar jkunu nġabu flimkien f'Att ta' Akkuża wieħed[27]. Din is-setgħa l-Qorti Kriminali twettaqha fuq talba tal-Avukat Ġenerali. Fil-każ li din il-Qorti għandha quddiemha dan hu dak li sar. Huwa minnu li r-rikors tal-intimat Avukat Ġenerali ma fihx xi motivazzjoni dettaljata biex tfisser għaliex kien qed jitlob il-firda tal-proċedimenti; u huwa minnu wkoll li l-Qorti Kriminali laqgħet it-talba li saritilha bla ma semgħet il-fehma tar-rikorrent. Iżda, fil-fehma tal-Qorti, dan ma jġibx il-konsegwenza awtomatika li nkiser il-jedd fundamentali tar-rikorrent għal smigħ xieraq. Huwa magħruf u ġeneralment miżmum li l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni ma jgħoddx dwar degrieti interlokutorji u li dak l-artikolu jrid jitqies fil-qafas tal-proċediment sħiħ li jkun[28]. Il-Qorti tqis li, minkejja l-ordni li l-ġuri tiegħu jinstama' għalih waħdu u wara dak li jkun għadda di Bartolo, dan ma taffa bl-ebda mod il-piż li jaqa' fuq il-Prosekuzzjoni biex tipprova kif imiss il-każ tagħha. Ix-xenarji li jpinġi r-rikorrent bħala effett tad-degriet huma lkoll imħarsin mir-regoli misjuba fil-liġi biex il-każ tar-rikorrent ma jitmexxiex bi ksur ta' xi garanzija fundamentali. Jista' jkun li, minħabba l-firda bejn proċediment u ieħor, id-difiża tal-każ min-naħa tar-rikorrent issir iżjed iebsa, iżda l-garanzija tal-jedd għal smigħ xieraq, kif ingħad qabel, bl-ebda mod ma tfisser li l-parti mixlija tingħata l-għodda biex akkost ta' kollox teħles mix-xiljiet li jsiru kontra tagħha jew li, saħansitra, tingħata l-jedd li tagħżel hi dawn l-għodda;

Illi l-prinċipju tal-"*equality of arms*", fil-qafas ta' proċediment kriminali "*where the very character of the proceedings involves a fundamental inequality of the parties, ... entails that the parties must have the same access to the records and other documents pertaining to the case, at least insofar as these may play a part in the formation of the court's opinion. ... Each party must be given the opportunity to oppose the arguments advanced by the other party. ... The principle further entails that the parties are afforded the same opportunity to summon witnesses. ... In addition, the parties must have the same*

[27] Art. 594 tal-Kap 9
[28] Ara Kost. **25.1.2013** fil-kawża fl-ismijiet ***Patrick Spiteri vs Avukat Ġenerali et***

possibility to call experts and these should in turn receive the same treatment"[29]. Dawn jidher li huma l-garanziji mistennija biex jista' jingħad li tkun tħarset ir-regola tat-trattament indaqs tal-partijiet. Mis-sottomissjonijiet kollha li saru u wkoll mix-xhieda mressqa mir-rikorrent innifsu[30], l-Qorti ma tarax kif ir-rikorrent jista' jgħid li tneħħewlu l-imsemmija garanziji jew xi waħda minnhom bil-fatt waħdu li l-Qorti Kriminali laqgħet it-talba tal-intimat li l-ġuri tiegħu jimxi għalih u mhux ukoll flimkien ma' dak kontra di Bartolo. Għalhekk, fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet u b'żieda ma' dawk li saru aktar qabel, il-Qorti ma tarax lanqas li nkisret ir-regola li jingħata trattament indaqs bejnu u l-prosekuzzjoni li b'xi mod iġġib magħha ksur tal-jedd fundamentali minnu invokat;

Illi dwar it-tielet ilment, ir-rikorrent jgħid li tqiegħed f'qagħda fejn m'għadux meqjus aktar innoċenti, imma meqjus ħati u ser taqa' fuq l-ħtieġa li "jipprova l-inverita'" tal-fatti attribwiti lilu. Jgħid li dan ġara wkoll bis-sehem tal-Qorti Kriminali li laqgħet it-talba tal-intimat mhux biss li tibdel l-Att tal-Akkuża, iżda li tilqa' t-talba biex il-ġuri tiegħu jitmexxa għal rasu wara dak kontra di Bartolo. Huwa jgħid li, b'dan il-mod, il-Qorti ndaħlet f'sura ta' ġudizzju li wera li hija wkoll ma kenitx tqis lilu aktar bħala preżunt innoċenti billi "ipparteċipat f'deċiżjoni dwar it-tip ta' akkuża li għandu jirrispondi għaliha"[31];

Illi hawnhekk ukoll jgħoddu xi wħud mill-konsiderazzjonijiet li ntgħamlu aktar qabel, għaliex wara kollox dan l-ilment jintiseġ sfiq mal-ilmenti l-oħrajn kollha. Il-Qorti żżid li biex tassew jitħares il-prinċipju msemmi, huwa meħtieġ li qorti li quddiemha titressaq persuna mixlija trid tqis lil dik il-persuna bħala innoċenti u li ssibha ħatja biss jekk kemm-il darba titressaq xhieda tajba, b'saħħitha u fuq il-bażi ta' provi validi u leġittimi. Kif ingħad, "*...the principle of the presumption of innocence ... requires, inter alia, that when carrying out their duties, the members of a court should not start with the preconceived idea that the accused has committed the offence charged;*

[29] Van Dijk, van Hoof, van Rijn, Zwaak *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, § 10.5.2, f'paġġ. 580 - 4
[30] Ara x-xhieda tal-Avukat Manuel Mallia 25.6.2009, f'paġġ. 83 – 7 tal-proċess
[31] Ara t-tmien talba tiegħu, f'paġ. 7 tal-proċess

the burden of proof is on the prosecution, and any doubt should benefit the accused. It also follows that it is for the prosecution to inform the accused of the case that will be made against him, so that he may prepare and present his defence accordingly and to adduce evidence sufficient to convict him"[32]. Minn din is-silta, wieħed jara li r-regoli dwar il-preżunzjoni ma jorbtux lill-intimat Avukat Ġenerali fil-funzjoni tiegħu ta' prosekutur, imma jorbtu lill-Qorti. Fil-każ ta' qorti ta' indoli kriminali dan jgħodd kemm għall-imħallef togat u kif ukoll għall-imħallfin tal-fatti (jiġifieri l-ġurija);

Illi jekk wieħed jiġbor l-ilmenti kollha magħmula mir-rikorrent f'din il-kawża, wieġed isib li l-biċċa l-kbira minnhom jimmiraw fuq l-intimat Avukat Ġenerali. Bħala l-persuna li tmexxi l-prosekuzzjoni, l-fatt li l-intimat ikollu l-fehma li l-persuna mixlija hija ħatja ma jwaqqax il-prinċipju tal-preżunzjoni tal-innoċenza ta' dik il-persuna. Huwa mistenni li l-prosekuzzjoni tkun konvinta mill-każ tagħha: u sakemm twettaq ix-xogħol tagħha billi tressaq provi tajba biżżejjed biex issejjes il-każ tagħha u li dan tagħmlu bi tħaris tar-regoli preskritti ta' mġiba proċedurali korretta, ma jkun hemm l-ebda ksur tal-jedd tal-persuna mixlija li titqies innoċenti. Kif tifhimha l-Qorti, l-ħarsien tal-preżeunzjoni torbot lil min huwa msejjaħ biex jiġġudika lill-persuna mixlija u mhux lil min qed jixliha. Issa, taħt dan l-ilment ir-rikorrent jgħid li l-Qorti Kriminali nnifisha kisret il-preżunzjoni meta aċċettat il-bidla fl-Att tal-Akkuża (biex ir-rikorrent jibda jitqies bħala l-awtur tal-qtil minflok di Bartolo) u meta tat id-degriet li laqgħet it-talba tal-intimat Avukat Ġenerali li ssir il-firda fil-proċessi bejn dak tar-rikorrent u dak ta' di Bartolo. Ir-rikorrent saħansitra jgħid li, waqt is-smigħ tas-16 ta' Marzu, 2009, ngħadda minn dik il-Qorti xi "kumment *obiter*". Il-Qorti hija tal-fehma li fl-ebda waħda miż-żewġ ċirkostanzi ma jista' jingħad li l-Qorti Kriminali tat xi fehma jew għaddiet xi ġudizzju dwar il-ħtija tar-rikorrent. Minbarra dan, qari tal-verbal tas-seduta msemmija[33] mkien ma juri li l-Qorti Kriminali b'xi mod żbilanċjat ruħha biex uriet xi fehma jew ittradiet xi

---

[32] Q.E.D.B. **6.12.1988** fil-kawża fl-ismijiet ***Barbera', Messegue u Jabardo vs Spanja*** (Applik. Nru. 10588/83) § 77

[33] Ara kopja f'paġ. 55 tal-proċess

xaqliba 'l hawn jew 'l hinn dwar il-ħtija jew l-innoċenza tar-rikorrent;

Illi fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti ma jidhrilhiex li dan l-ilment tar-rikorrent huwa mistħoqq;

Illi r-raba' lment tar-rikorrent huwa li, minħabba kif żvolġew l-affarijiet, huwa ser ikun imġiegħel jirrinunzja għall-jedd tiegħu li jibqa' sieket. Fis-sewwa, il-Qorti stħarrġet dan l-ilment aktar qabel u xejn m'għandha xi żżid. Għall-kuntrarju, tul in-Nota tal-Osservazzjonijiet tiegħu, r-rikorrent jgħid li x'aktarx li l-prosekuzzjoni lanqas biss sejra ssejjaħlu b'xhud tagħha fil-ġuri kontra di Bartolo[34]. Jibqa' l-kwestjoni dwar jekk huwiex se jkun imġiegħel jixhed fil-ġuri tiegħu biex jirribatti x-xhieda li di Bartolo jista' jagħti jekk jissejjaħ b'xhud tal-prosekuzzjoni. Il-Qorti hija tal-fehma li biex ir-rikorrent ikun jista' jiddefendi sewwa u kif imiss il-każ tiegħu fil-ġuri li se' jsir kontrih, mhux tabilfors li jagħti x-xhieda tiegħu. M'hemmx għalfejn tkun din il-Qorti biex tgħid li r-rikorrent, debitament mgħejjun minn avukat ta' ħila, għandu quddiemu mezzi xierqa kif jista' jwaqqa' x-xhieda li di Bartolo jagħti kontrih. Dawn il-meżżi ma jitolbux li r-rikorrent jinża' l-jedd tiegħu li jibqa' sieket tul il-proċess li jitmexxa kontrih u jekk kemm-il darba se' jagħżel li joffri x-xhieda tiegħu dan se' jkun qed jagħmlu għaliex irid u għax hekk ikun jaqbel u mhux għaliex imġiegħel. Dak li ngħad qabel dwar id-diffikulta' tal-każ jgħodd hawn ukoll;

Illi, fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti ssib li lanqas dan l-ilment ma huwa mistħoqq u ma tarax ksur tal-jedd tar-rikorrent għal smigħ xieraq;

Illi **għal dak li jirrigwarda l-ilment ta' ħarsien minn trattament diskriminatorju** r-rikorrent ma ressaq l-ebda sottomissjoni partikolari fin-Nota ta' Osservazzjonijiet tiegħu. Wieħed forsi jista' jifhem li r-rikorrent sejjes dan l-ilment tiegħu fuq ir-rabta tal-argumenti li huwa ġab biex juri kif l-eżerċizzju tal-intimat biex iqisu bħala l-awtur u d-deċiżjoni tal-Qorti Kriminali biex tordna li ż-żewġ proċessi

[34] Ara paġġ. 184 – 5 tal-proċess

jimxu għal rashom, kienu jissarrfu fi trattament diskriminatorju bi ħsara għalih;

Illi r-rikorrent jgħid li seħħ ksur tal-jedd tiegħu skond artikolu 45(2) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni. L-artikolu 45(2) tal-Kostituzzjoni jgħid li "*Bla ħsara għad-dispożizzjonijiet tas-subartikoli (6), (7) u (8) ta' dan l-artikolu, ħadd ma għandu jiġi trattat b'mod diskriminatorju minn xi persuna li taġixxi bis-saħħa ta' xi liġi miktuba jew fil-qadi tal-funzjonijiet ta' xi kariga pubblika jew xi awtorita' pubblika*". L-artikolu 45(3) ifisser il-kelma 'diskriminatorju' bħala "*għoti ta' trattament differenti lil persuni differenti attribwibbli għal kollox jew prinċipalment għad-deskrizzjoni tagħhom rispettiva skond ir-razza, post ta' oriġini, opinjonijiet politiċi, kulur, fidi jew sess li minħabba fihom persuni ta' deskrizzjoni waħda bħal dawn ikunu suġġetti għal inkapaċitajiet jew restrizzjonijiet li persuni ta' deskrizzjoni oħra bħal dawn ma jkunux suġġetti għalihom jew ikunu mogħtija privileġġi jew vantaġġi li ma jkunux mogħtija lil persuni ta' deskrizzjoni oħra bħal dawn*". Imbagħad l-artikolu 45(8) jipprovdi li "*L-ebda ħaġa fis-subartikolu (2) ta' dan l-artikolu ma għandha tolqot xi diskrezzjoni dwar l-egħmil, tmexxija jew nuqqas ta' tkomplija ta' proċeduri ċivili jew kriminali f'xi qorti li jkollha xi persuna bi jew skond din il-Kostituzzjoni jew xi liġi oħra*". Min-naħa l-oħra, l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni jgħid li "*t-tgawdija tad-drittijiet u libertajiet kontemplati f'din il-Konvenzjoni għandha tiġi assikurata mingħajr diskriminazzjoni għal kull raġuni bħalma huma s-sess, razza, kulur, lingwa, reliġjon, opinjoni politika jew opinjoni oħra, oriġini nazzjonali jew soċjali, assoċjazzjoni ma' minoranza nazzjonali, proprjeta', twelid jew status ieħor*";

Illi l-Qorti hija tal-fehma li, taħt il-Kostituzzjoni, l-ilment tar-rikorrent ma jistax jintlaqa'. Fil-każ tiegħu, għalkemm il-Kostituzzjoni trid li ma jsir xejn li bih persuna ġġarrab trattament diskriminatorju minn xi persuna li taġixxi fil-qadi tad-dmirijiet tagħha bis-saħħa ta' xi liġi miktuba jew fil-qadi tad-dmirijiet u l-funzjonijiet pubbliċi tagħha, ma tqisx li tkun imġiba kontra dak il-jedd meta l-għamil ikun jikkonsisti fit-twettiq ta' diskrezzjoni dwar tmexxija jew nuqqas ta'

tkomplija ta' proċeduri kriminali f'xi qorti. Jekk wieħed japplika dawn id-dispożizzjonijiet għall-każ li l-Qorti għandha quddiemha, wieħed jara li filwaqt li l-intimat Avukat Ġenerali huwa mistenni li jimxi mingħajr ma jiddiskrimina fil-qadi ta' dmirijietu skond il-liġi, it-twettiq minnu ta' d-diskrezzjoni mogħtija lilu taħt l-artikoli relativi tal-Kodiċi Kriminali (bħalma tassew hija d-diskrezzjoni mwettqa minnu fit-tfassila u l-ħruġ ta' Att ta' Akkuża) taqa' lil hinn mill-qies li jista' jittieħed biex wieħed jara jekk kienx hemm jew le ksur tal-jedd imħares fl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni;

Illi, kif imfisser f'deċiżjoni tal-Qorti Kostituzzjonali, "*din il-kwestjoni tista' konċepibilment tiġi investita f'wieħed minn żewġ modi: jew wieħed jinvesti mill-ewwel il-kwestjoni jekk, fi kwalunkwe każ, kienx hemm diskriminazjoni għat-termini tal-artikolu 46(2)*[35] *biex imbagħad, jekk jirriżulta li kien hemm, jara jekk din hijiex newtralizzata mill-artikolu 46(8)*[36]*, jew jinvesti mill-ewwel l-artikolu 46(8) biex imbagħad, jekk jirriżulta li fi kwalunkwe każ si tratta in ġenerali ta' eżerċizzju tad-diskrezzjoni hemm riferita, ma jidħol xejn fil-kwestjoni jekk kienx hemm jew le l-lamentata diskriminazzjoni taħt l-artikolu 46(2)*"[37]. Il-Qorti hija tal-fehma li minn dan joħroġ li l-ilment tar-rikorrent ma jistax jintlaqa' taħt il-profil tal-Kostituzzjoni;

Illi l-Qorti trid tqis, għalhekk, jekk l-ilment tar-rikorrent huwiex mistħoqq taħt l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni;

Illi għal dak li jirrigwarda t-tħaddim tal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni, wieħed jeħtieġ li jżomm quddiem għajnejh li (i) li dak l-ilment jeħtieġ li jkun marbut ma' xi jedd ieħor imħares mill-Konvenzjoni, u (ii) li l-kawżali tad-diskriminazzjoni msemmijin f'dak l-artikolu huma biss indikativi u jistgħu jkunu usa' mill-kawżali maħsuba fl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni. Wieħed irid iqis ukoll li (iii) it-trattament differenti mogħti bejn kategorija ta' persuni u oħra trid tkun waħda leġittima u raġonevoli, u għalhekk mhux kull trattament differenti jwassal għal sejbien ta'

---

[35] Art 45(2) tal-lum
[36] Art. 45(8) tal-lum
[37] Kost. **16.8.1976** fil-kawża fl-ismijiet ***Edward Vassallo et vs Kummissarju tal-Pulizija*** (<u>*Deċiżjonijiet Kostituzzjonali*</u>, Għ.S.L., 1979), Vol. II, paġ. 500

trattament diskriminatorju bi ksur tal-imsemmi artikolu 14[38]. Madankollu, persuna tista' ssejjes talba taħt dan l-artikolu minkejja li la tista' turi u lanqas biss tippretendi ksur ta' xi jedd "sostantiv" ieħor imħares mill-Konvenzjoni, sakemm tali talba taqa' fl-"ambitu" ta' jedd bħal dak[39];

Illi illum il-ġurnata jidher li huwa stabilit li "*a difference in treatment is discriminatory, for the purposes of Article 14 of the Convention, if it has 'no objective and reasonable justification'. In other words, the notion of discrimination includes in general cases where a person or group is treated, without proper justification, less favourably than another, even though the more favourable treatment is not called for by the Convention. Article 14 does not prohibit distinctions in treatment which are founded on an objective assessment of essentially different factual circumstances and which, being based on the public interest, strike a fair balance between the protection of the interests of the community and respect for the rights and freedoms safeguarded by the Convention. The Contracting States enjoy a certain margin of appreciation in assessing whether and to what extent differences in otherwise similar situations justify a difference in treatment. The scope of the margin of appreciation will vary according to the circumstances, the subject-matter and its background, but the final decision as to observance of the Convention's requirements rests with the Court*"[40];

Illi kif ingħad b'mod meqjus u miġbur mill-Qrati tagħna f'dan ir-rigward: "*biex tara jekk kienx hemm diskriminazzjoni bi ksur ta' dak li jrid l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni, il-Qorti trid tara jekk (1) kienx hemm differenza fil-mod kif persuni differenti tħallew igawdu l-jeddijiet imħarsa taħt il-Konvenzjoni, (2) din id-differenza fit-trattament kinitx bejn persuni li s-sitwazzjoni tagħhom*

[38] Q.E.D.B. **23.7.1968** fil-***Case Relating to Certain Aspects of the Laws on the Use of Languages in Education in Belgium vs Belġju*** (Applik. Nru. 1474/62 et.), § 10, u Q.E.D.B. **8.7.1986** fil-kawża fl-ismijiet ***Lithgow vs Renju Unit*** (Applik. Nru. 9006/80 et.), § 177

[39] Harris, O'Boyle & Warbrick Law of the European Convention on Human Rights (1995), paġġ. 465 – 6

[40] QEDB **12.2.2008** fil-kawża fl-ismijiet ***Kafkaris vs Ċipru*** (Applik. Nru. 21906/04) § 161 (każ fejn persuna ikkundannata għal għomorha l-ħabs ma ngħatatx maħfra Presidenzjali bħal uħud oħrajn li kellhom l-istess kundanna u ngħatatilhom maħfra)

kienet tixxiebah, (3) din id-differenza kinitx bil-ħsieb li jintlaħaq għan leġittimu; u (4) kienx hemm proporzjonalita' bejn id-differenza fit-trattament u l-għan li ried jintlaħaq permezz ta' dik id-differenza, jew kienx meħtieġ li jkun hemm dik id-differenza biex jintlaħaq dak il-għan. Huwa importanti, għalhekk, li l-paragun isir bejn persuni li huma placed in analogous situations"[41];

Illi fil-każ li l-Qorti għandha quddiemha, ir-rikorrent jgħid li l- mod kif l-intimat wettaq id-diskrezzjoni tiegħu ġabet effett diskriminatorju bi ħsara għalih;

Illi dwar l-imsemmija diskrezzjoni ngħad li minkejja li d-dispożizzjonijiet tal-liġi li jagħtu diskrezzjoni lill-intimat m'humiex fihom infushom diskriminatorji. Madankollu, jibqa' l-fatt li, minħabba n-natura aċċessorja tiegħu, biex jidħol u jinżamm fis-seħħ il-ħarsien mogħti bl-artikolu 14, l-għamil allegat li jkun diskriminatorju jrid ikun dwar xi dritt maħsub fil-Konvenzjoni. Minbarra dan, jekk kemm-il darba t-trattament differenzjali li minnu wieħed jilmenta ma jkunx jaqa' taħt xi wieħed mill-jeddijiet u libertajiet maħsuba fil-Konvenzjoni, l-artikolu 14 ma jkunx japplika lanqas[42];

Illi r-rikorrent ma wera bl-ebda mod li d-deċiżjoni meħuda mill-intimat Avukat Ġenerali biex jitlob il-firda tal-kawżi bejn di Bartolo u r-rikorrent kienet waħda diskriminatorja fis-sens hawn fuq imfisser. Bil-firda miksuba, kemm ir-rikorrent u kemm di Bartolo baqgħu fl-istess ilma, jiġifieri t-tnejn li huma jridu jgħaddu ġuri dwar l-akkużi mressqa kontrihom. Ir-rikorrent jgħid li l-fatt li l-ġuri kontra di Bartolo ser isir l-ewwel huwa minnu nnifsu diskriminatorju miegħu bi ħsara għalih. Imma l-istess kieku jkun jista' jingħad li kieku l-ġuri tar-rikorrent kellu jinbeda qabel dak kontra di Bartolo, kif ir-rikorrent qiegħed jitlob li għandu jsir. Il-Qorti ma jidhrilhiex li għandha taċċetta atteġġament fejn persuna tilminta minn trattament diskriminatorju dwar għamil li hija nnifisha qiegħda titolbu bħala rimedju effettiv

---

[41] P.A. (Kost) GCD **15.2.2006** fil-kawża fl-ismijiet ***Joseph Grech et vs Il-Ministru Responsabbli mill-Familja u s-Solidarjeta' Soċjali et*** (konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fid-**9.2.2007**) li kienet tirrigwarda każ ta' pensjonijiet

[42] Ara, per eżempju, Q.E.D.B. **24.2.1998** fil-kawża fl-ismijiet ***Botta vs Italja*** (Applik. Nru. 21439/93) § 39

kontra l-ħsara li tgħid li qiegħda ġġarrab sewwasew minħabba l-istess għamil;

Illi fid-dawl ta’ dawn il-konsiderazzjonijiet, lanqas dan it-tieni lment ma jista’ jintlaqa’;

Illi r-rikorrent sejjes l-azzjoni tiegħu wkoll fuq **l-artikolu 17 tal-Konvenzjoni**. Dan l-artikolu jgħid li “*Ebda ħaġa li hemm f’din il-Konvenzjoni ma għandha tiġi interpretata li xi Stat, grupp jew persuna għandha xi dritt li tidħol f’xi attivita’ jew tagħmel xi att maħsub biex jeqred xi wieħed mid-drittijiet u mil-libertajiet kontemplati f’din il-Konvenzjoni jew biex tillimitahom aktar minn dak provdut fil-Konvenzjoni*”;

Illi la r-rikorrent u lanqas l-intimat ma ressqu sottomissjonijiet dwar dan l-artikolu li l-istess rikorrent semma bħala wieħed minn dawk li fuqhom ressaq il-kawża tiegħu;

Illi huwa mgħallem li tnejn huma l-għanijiet wara l-imsemmi artikolu tal-Konvenzjoni: l-ewwel wieħed hu li jiżgura li la persuni u lanqas gruppi ma jinqdew ħażin mill-jeddijjiet mogħtija fil-Konvenzjoni biex iġibu ħsara lill-istess jeddijiet ta’ persuni jew gruppi oħrajn; it-tieni wieħed hu li jżomm lill-awtoritajiet pubbliċi milli joħonqu t-tħaddim u t-tgawdija tal-jeddijiet tal-Konvenzjoni għal raġunijiet mhux xierqa jew saħansitra bil-ħsieb li jxekklu dik it-tgawdija. Dan l-artikolu wkoll, bħall-artikolu 14 dwar ħarsien minn trattament diskriminatorju, “*does not have an independent character, and that its violation is necessarily connected with one or more of the rights and freedoms enumerated in Section I of the Convention and its Protocols. The nature and degree of such connection may vary, depending on whether Article 17 is invoked against an individual or against a State*”[43];

Illi minn dak li jissemma fir-rikors promotur, ir-rikorrent jidher li jippunta subgħajh lejn l-intimat f’dan ir-rigward. Jekk il-Qorti fehmet sewwa, ir-rikorrent jixli lill-Avukat

---

[43] Van Dijk, van Hoof, van Rijn, Zwaak *op. Cit.*, § 36.2, f’paġ. 1084

Ġenerali li bl-għażla tiegħu fit-tfassil tal-Att tal-Akkuża wettaq għamil maħsub biex iġib fix-xejn il-jedd tiegħu għal smigħ xieraq. Il-Qorti tqis li din ix-xilja tar-rikorrent hija mġebbda wisq. Id-diskrezzjoni li nqeda biha l-intimat Avukat Ġenerali biex fassal l-Att tal-Akkuża kontra r-rikorrent ntwera diġa' li ma ġabitx ksur tal-jedd tar-rikorrent għal smigħ xieraq. Minbarra dan, lanqas ma jista' jingħad li l-istess intimat mexa b'mod li ġab fix-xejn il-garanziji li l-liġi tagħti lir-rikorrent biex jiddefendi ruħu kif imiss fil-proċess li jrid isir kontra tiegħu;

Illi minħabba f'hekk, il-Qorti ma ssibx li r-rikorrent ġarrab ksur tal-jeddijiet tiegħu lanqas taħt l-artikolu 17 tal-Konvenzjoni, u għalhekk it-talbiet tiegħu ma jistgħux u m'humiex sejrin jintlaqgħu;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tiċħad l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-intimati billi m'hijiex mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt;

Tastjeni milli tqis aktar it-tieni eċċezzjoni preliminari fid-dawl tal-verbal magħmul mill-avukat tar-rikorrent waqt is-smigħ tal-21 ta' April, 2009;

Tilqa' t-tielet eċċezzjoni preliminari tal-intimat Direttur (Qrati u Tribunali Kriminali) u ssib li m'huwiex il-kontradittur leġittimu tal-azzjoni attriċi u b'hekk teħilsu mill-ħarsien tal-ġudizzju, bi spejjeż għar-rikorrent;

Tiċħad it-talbiet attriċi fil-mertu billi, dwar ir-raġunijiet imsemmija mir-rikorrent fir-rikors promotur, huwa ma ġarrab u m'hux ser iġarrab ksur tal-ebda jedd fundamentali tiegħu, la għal smigħ xieraq u lanqas li ma jingħatax trattament li jkun diskriminatorju kontrih; u

Tikkundanna lir-rikorrent iħallas l-**ispejjeż tal-kawża.**

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------